

ESA 2022 15

Financijska regulatorna tijela EU-a upozoravaju potrošače na rizike povezane s kriptoomovinom

Europska nadzorna tijela (EBA, ESMA i EIOPA) upozoravaju potrošače na to da su brojne vrste kriptoomovine vrlo rizične te da su špekulativne prirode. Takva imovina nije prikladna za većinu malih potrošača u kontekstu ulaganja u nju ili njezine upotrebe kao sredstva plaćanja ili razmjene.

Potrošači se suočavaju s vrlo stvarnom mogućnošću gubitka cjelokupnog uloženog novca ako kupe takvu imovinu. Potrošači bi trebali biti svjesni rizika koji proizlaze iz zavaravajućih oglasa, uključujući one koje viđaju na društvenim mrežama i one koje objavljuju utjecajne osobe. Potrošači bi trebali biti posebno oprezni kad je riječ o obećanjima brzih ili visokih povrata, posebno ako zvuče predobro da bi bili istiniti.

Potrošači bi trebali biti svjesni nedostatka dostupne pravne ili općenite zaštite, s obzirom na to da kriptoomovina i povezani proizvodi i usluge obično nisu obuhvaćeni postojećom zaštitom na temelju važećih pravila EU-a o financijskim uslugama.

ŠTO BISTE TREBALI ZNATI I PROVJERITI

Trebali biste biti svjesni rizika svojstvenih kriptoomovini i povezanim proizvodima i uslugama te pažljivo procijeniti jesu li rizici prihvatljivi s obzirom na vaše preferencije i financijsku situaciju. Ti su rizici među ostalim sljedeći:

- možete izgubiti sav uloženi novac
- cijene mogu brzo padati i rasti u kratkim razdobljima
- možete postati žrtva obmana, prijevара, operativnih pogrešaka ili kibernapada i
- ako nešto počne po zlu, vjerojatno nećete imati nikakva prava na zaštitu ili naknadu.

Ako razmišljate o kupnji kriptoomovine ili povezanih proizvoda i usluga, trebali biste se zapitati sljedeće:

- Mogu li si priuštiti gubitak cjelokupnog uloženog iznosa?
- Jesam li spreman preuzeti visoke rizike kako bih ostvario obećane povrate?
- Razumijem li značajke kriptoomovine ili povezanih proizvoda i usluga?
- Jesu li poduzeća/strane s kojima poslujem na dobru glasu?
- Nalaze li se poduzeća/strane s kojima poslujem na crnoj listi nadležnih nacionalnih tijela?¹

¹ Imajte na umu da činjenica da određeno poduzeće ili strana nisu uvršteni na crnu listu nije jamstvo da je s njima sigurno surađivati.

- Mogu li učinkovito zaštititi uređaje kojima se koristim za kupnju, pohranu ili prijenos kriptoomovine, uključujući svoje privatne ključeve?

Koji su ključni rizici?

- **Ekstremna kretanja cijena:** brojne vrste kriptoomovine podložne su iznenadnim i ekstremnim kretanjima cijena te su špekulativne prirode, a te značajke proizlaze iz činjenice da njihova cijena često ovisi isključivo o potražnji potrošača (tj. možda ne postoji imovina koja služi kao osiguranje ili neka druga materijalna vrijednost). Možete izgubiti velik dio uloženog iznosa ili čak čitav iznos. Ekstremna kretanja cijena znače i da su brojne vrste kriptoomovine neprikladne za upotrebu kao sredstvo pohrane vrijednosti i kao sredstvo razmjene ili plaćanja.
- **Zavaravajuće informacije:** neke vrste kriptoomovine i povezanih proizvoda agresivno se oglašavaju u javnosti upotrebom promidžbenih materijala i drugih informacija koje mogu biti nejasne, nepotpune, netočne ili čak namjerno zavaravajuće. Na primjer, oglasi koji se objavljuju na društvenim mrežama mogu biti vrlo kratki te usmjereni na potencijalne dobitke, dok se povezani veliki rizici zanemaruju. Trebali biste biti na oprezu i kad je riječ o „utjecajnim osobama” na društvenim mrežama, koje obično imaju financijsku motivaciju za oglašavanje određene vrste kriptoomovine i povezanih proizvoda i usluga te stoga mogu biti pristrane u svojim objavama.
- **Nepostojanje zaštite:** većina kriptoomovine te prodaja proizvoda ili usluga povezanih s kriptoomovinom nisu regulirani na razini EU-a.² U tim slučajevima nećete moći ostvarivati prava niti se koristiti mogućnostima zaštite koji su dostupni potrošačima za regulirane financijske usluge, kao što su pritužbe ili mehanizmi pravne zaštite.
- **Složenost proizvoda:** određeni proizvodi koji omogućuju izloženost kriptoomovini vrlo su složeni, ponekad sa značajkama koje mogu povećati razmjere gubitaka u slučaju nepovoljnih kretanja cijena. S obzirom na njihovu složenost, ti proizvodi nisu prikladni za mnoge potrošače.
- **Prijevarama i zlonamjerne aktivnosti:** postoje brojne vrste lažne kriptoomovine kao i brojne vrste prijevara te biste trebali biti svjesni da je njihova jedina svrha lišiti vas novca primjenom različitih tehnika, na primjer s pomoću internetske krađe podataka (engl. *phishing*).
- **Manipuliranje tržištem, nedostatak transparentnosti cijena i niska likvidnost:** način na koji se određuju cijene kriptoomovine i izvršavaju transakcije na burzama često nisu transparentni. Isto tako, posjed određenih vrsta kriptoomovine koncentriran je u rukama vrlo malog broja dionika, što može utjecati na cijene ili likvidnost. Stoga možda nećete dobiti poštenu cijenu ili tretman pri kupnji ili prodaji kriptoomovine, ili pak nećete moći prodati svoju kriptoomovinu onoliko brzo koliko biste željeli zbog nepostojanja potencijalnog kupca. U više su navrata prijavljeni slučajevi manipuliranja tržištem.

² Neke države članice EU-a uvele su nacionalna pravila kako bi regulirale određene vrste kriptoomovine i povezane proizvode ili usluge. Osim toga, pružatelji nekih vrsta usluga povezanih s kriptoomovinom, uključujući usluge razmjene i skrbništva, moraju imati odobrenje za rad ili biti registrirani za potrebe sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Dodatne pojedinosti potražite kod odgovarajućeg nadležnog tijela.

- **Hakiranje, operativni rizici i sigurnosna pitanja:** tehnologija decentraliziranog vođenja evidencije transakcija na kojoj se temelji kriptoinovina može podrazumijevati specifične rizike. Nekoliko izdavatelja kriptoinovine i pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom, uključujući burze kriptoinovine i pružatelje usluga novčanika, doživjelo je kibernetičke napade te su im prouzročeni ozbiljni problemi u poslovanju. Mnogi su potrošači izgubili kriptoinovinu ili pretrpjeli gubitke zbog takvih slučajeva hakiranja i poremećaja ili zbog toga što su izgubili privatne ključeve koji im omogućuju pristup imovini.

Kontekst

Ovo upozorenje temelji se na članku 9. stavku 3. uredbi o osnivanju europskih nadzornih tijela³. Nastavlja se na prethodna upozorenja o rizicima kupnje/posjedovanja kriptoinovine.^{4,5,6}

Kriptoinovina se može definirati kao digitalni prikaz vrijednosti ili prava koji se može prenositi i pohranjivati elektronički, s pomoću tehnologije decentraliziranog vođenja evidencije transakcija ili slične tehnologije.

Europska nadzorna tijela primjećuju sve veće zanimanje potrošača za kriptoinovinu i njihovu sve veću aktivnost u tom području, uključujući takozvane virtualne valute, te pojavu novih vrsta kriptoinovine i povezanih proizvoda i usluga koji obećavaju ostvarivanje visokih i/ili brzih povrata, kao što su takozvani nezamjenjivi tokeni (engl. *non-fungible token*), izvedenice s kriptoinovinom kao odnosnom imovinom, police životnog osiguranja vezane za udjele u investicijskim fondovima s kriptoinovinom kao odnosnom imovinom te aplikacije za decentralizirane financije (DeFi). Europska nadzorna tijela zabrinuta su jer sve veći broj potrošača kupuje takvu imovinu i očekuje da će ostvariti dobar povrat, pri čemu nisu svjesni visokih rizika povezanih s takvim aktivnostima.

U rujnu 2020. Europska komisija predstavila je zakonodavni prijedlog uredbi o tržištima kriptoinovine⁷. Prijedlogom se nastoji pružiti sveobuhvatan okvir za reguliranje i nadzor izdavatelja kriptoinovine i pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom s ciljem zaštite potrošača te integriteta i stabilnosti financijskog sustava. Međutim, potrošače se podsjeća na to da prijedlog i dalje ovisi o ishodu suzakonodavnog postupka⁸. Potrošači neće imati koristi

³ Uredba (EU) 2019/2175 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2019. o izmjeni Uredbe (EU) br. 1093/2010 o osnivanju europskog nadzornog tijela (Europskog nadzornog tijela za bankarstvo), SL L 331, 15.12.2010., str. 12.; Uredbe (EU) br. 1094/2010 o osnivanju Europskog nadzornog tijela (Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje), SL L 331, 15.12.2010., str. 48.; Uredbe (EU) br. 1095/2010 o osnivanju europskog nadzornog tijela (Europskog nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržišta kapitala), SL L 331, 15.12.2010., str. 84.

⁴ EBA (2013.), [Upozorenje za korisnike virtualnih valuta](#), 12. prosinca

⁵ Europska nadzorna tijela (2018.), [ESAs warn consumers of risks in buying virtual currencies](#) (Europska nadzorna tijela upozoravaju potrošače na rizike pri kupnji virtualnih valuta), 12. veljače

⁶ ESMA (2021.), [ESMA sees high risks for investors in non-regulated crypto-assets](#) (ESMA ističe visoke rizike za ulagatelje u nereguliranu kriptoinovinu), 17. ožujka

⁷ Prijedlog uredbi Europskog parlamenta i Vijeća o tržištima kriptoinovine i izmjeni Direktive (EU) 2019/1937, COM(2020) 593, 24.9.2020.

⁸ [Redovni zakonodavni postupak – Vijeće Europske unije \(europa.eu\)](#)

od bilo koje od zaštitnih mjera predviđenih u tom prijedlogu sve dok se on ne donese i počne primjenjivati.

Na datum izdavanja ovog upozorenja postojalo je više od 17 000 različitih vrsta kriptovaluta, od kojih se neke ponekad nazivaju „virtualnim valutama” ili digitalnim „kovanicama” ili „tokenima”⁹. Najpoznatije vrste kriptovaluta zasad su bitcoin i ether, koji zajedno čine oko 60 % ukupne tržišne kapitalizacije kriptovaluta. Potrošnja energije povezana s određenim vrstama kriptovaluta visoka je, npr. zbog postupaka rudarenja i validacije, a potrošači bi trebali biti svjesni njezina utjecaja na okoliš¹⁰.

⁹ Izvor: Coinmarketcap.com, podatci od 3. ožujka 2022.

¹⁰ Za dodatne pojedinosti vidjeti npr. Centar za alternativne financije Sveučilišta u Cambridgeu (2022.), [Cambridge Bitcoin Electricity Consumption Index](#) (Indeks potrošnje električne energije pri rudarenju bitcoina Sveučilišta u Cambridgeu)